

Skolfam 2014

Lägesrapport 2 från projekt Skolfam

Skolfam – Skolsatsning i familjehemsvård

Vad är Skolfam

Skolfam är en förebyggande satsning som vänder sig till familjehemsplacerade barn. Målet med skolsatsning i familjehemsvård är att förbättra familjehemsplacerade barns möjligheter till en positiv framtid genom att fokusera på goda utbildningsresultat.

Skolfam är en forskarstödd arbetsmodell som har visat att familjehemsplacerade barns skolresultat och övriga utveckling kan förbättras genom ett systematiskt arbete och ett aktivt samarbete mellan skola, socialtjänst och familjehem.

Ett gemensamt ansvar för skola och socialtjänst

Grundprinciperna för skolsatsning inom familjehemsvård är att i samverkan mellan socialtjänst och skola, kartlägga och individanpassa insatser för placerade barns lärande.

Forskning och utvärdering

Samstämmig forskning visar att familjehemsplacerade barn oftare än andra barn underpresterar i skolan, trots att deras begåvningsresurser i genomsnitt är normala. Vidare har barnen som grupp en högre risk för sociala problem och psykisk ohälsa. Goda skolresultat har visat sig vara en starkt skyddande faktor.

Skolfam har genomförts och utvärderats i Helsingborg (2005-2008) och i Norrköping (2009-2011) med mycket goda resultat.

Utvärderingarna har visat att det går att påverka barnens utbildningsresultat i positiv riktning med hjälp av rätt insatser. Bo Vinnerljung professor i socialt arbete och expert inom Socialstyrelsen har följt arbetet i Skolfam och ansvarat för utvärderingarna. Bo Vinnerljung följer även SkolFam satsningen i Stockholm.

Nationellt

Skolfam stöds av Socialstyrelsen och Skolverket. Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Sveriges kommuner och Landsting medverkar i den nationella SkolFam satsningen. Det ingår 22 kommuner i det nationella nätverket. Fler kommuner planerar att

srapport
3 (13)

modellen och därmed ansluta sig till det nationella nätverket och den nationella utvärderingen.

Under 2013 har en nationell samordnare anställts av Allmänna Barnhuset.

INNEHÅLL

SKOLFAM – SKOLSATSNING I FAMILJEHEMSVÅRD	2
<i>Vad är Skolfam</i>	2
<i>Ett gemensamt ansvar för skola och socialtjänst</i>	2
<i>Forskning och utvärdering</i>	2
<i>Nationellt</i>	2
SKOLFAM STOCKHOLM – ETT SAMVERKANSPROJEKT	5
<i>Så här går Skolfam till</i>	5
<i>Målgrupp</i>	5
<i>Antal barn, skolor och stadsdelsförvaltningar</i>	6
VAD KÄNNETECKNAR SKOLFAM I STOCKHOLM?	7
AKTIVITETER 2013	7
<i>Bildande av projektorganisation</i>	7
<i>Inledande förankring och information</i>	8
<i>Inventering av barn till Skolfam Stockholm</i>	8
<i>Samtycke till att medverka i Skolfam projektet</i>	8
<i>Skolfam broschyr på svenska, arabiska och somaliska</i>	8
<i>Den operativa verksamheten startar</i>	8
AKTIVITETER 2014	9
<i>Kartläggning 1</i>	9
<i>Resultat av kartläggning 1</i>	9
<i>Några övriga insatser</i>	9
<i>Uppföljning</i>	10
<i>Förmöte för barn – innan uppföljningsmöten</i>	10
<i>Kartläggning 2 – utvärderande kartläggning</i>	10
<i>Bortfall</i>	10
ERFARENHETER HITTILLS	10
<i>När samverkan fungerar</i>	10
<i>Samverkan med skolorna fungerar mycket bra</i>	11
<i>Rektors viktiga roll</i>	11
<i>Familjehemmen</i>	11
<i>Socialtjänsten</i>	11
<i>Barnens delaktighet</i>	11
<i>Teamarbete med många inblandade</i>	11
ÖVRIGA AKTIVITETER 2013 OCH 2014.....	12
<i>Uppstartskonferens för socialtjänsten</i>	12
<i>Fortbildningsdag för skolpersonal</i>	12
<i>Fortbildningsdagar för socialtjänst</i>	12
<i>Nätverksträffar för Skolfam teamen</i>	12
<i>Regionala Skolfam träffar</i>	12
<i>Erfarenhetsutbyte med projekt SkolFam Malmö</i>	12
<i>Föreläsningar och medverkan i olika nätverk</i>	13
<i>Stockholm anordnar den nationella konferens 2015</i>	13

Skolfam Stockholm – ett samverkansprojekt

Socialförvaltningen har uppdraget att i samverkan med utbildningsförvaltningen satsa på familjehemsplacerade barns utbildning. Bakgrunden är studier som visar att familjehemsplacerade barn som grupp har sämre skolresultat och uppnår lägre utbildningsresultat, har sämre psykisk hälsa och fler sociala problem än andra barn. Goda utbildningsresultat har visat sig påverka barnen i positiv riktning. Skolfams arbetsmodell har i flera tidigare studier visat att barnens utbildningsresultat går att påverka i positiv riktning genom ett systematiskt samarbete mellan socialtjänst, skola och familjehem.

Skolfam Stockholm är en satsning till barn som är placerade i familjehem. Barnen som omfattas av Skolfam får konkret stöd till goda skolresultat. Målet med skolsatsning i familjehemsvård är att förbättra barnens möjligheter till en positiv framtid genom att fokusera på goda utbildningsresultat.

Så här går Skolfam till

Till varje familjehemsplacerat barn som är med i projektet knyts ett Skolfam team bestående av en psykolog, en specialpedagog, ansvarig barnsekreterare och familjehemsinspektör som i sin tur samverkar med skola och familjehem. Med hjälp av psykologiska och pedagogiska standardiserade test och intervjuer kartläggs barnets individuella förmågor och förutsättningar för lärande. Barnets behov och styrkor analyseras därefter. Teamet föreslår konkreta insatser för att barnet ska utvecklas optimalt i sitt lärande. En utbildningsplan görs i samverkan med alla berörda och Skolfam teamet följer regelbundet upp hur det går för barnet. Efter cirka två år görs en utvärderande kartläggning för att ta reda på om insatserna gett resultat. Då används samma tester som i kartläggning 1. Teamet går igenom resultaten med barnet, skolpersonal och nätverket runt barnet och en framtidsplan utarbetas.

Målgrupp

I Skolfam ingår barn i åldern 6-12 år som är

- familjehemsplacerade av Stockholms stad,
- bor i ett familjehem i Stockholms stad och
- går i fristående eller kommunal skola i Stockholms stad.

Antal barn, skolor och stadsdelsförvaltningar

Det är 29 barn som ingår i projektet. Av dessa är 12 flickor och 17 pojkar, 20 barn är placerade i närstående/släktinghem och 9 barn är placerade i rekryterade familjehem.

Det är 22 grundskolor, 9 stadsdelsförvaltningar, 30 handläggare inom familjehemsvården (barnets socialsekreterare och familjehemsinspektör) och 26 familjehem som medverkar i Skolfam.

De stadsdelsförvaltningar som medverkar är;

Rinkeby–Kista	3 barn, 3 socialsekreterare
Spånga–Tensta	5 barn, 4 socialsekreterare
Hässelby–Vällingby	5 barn, 4 socialsekreterare
Östermalm	1 barn, 1 socialsekreterare
Södermalm	4 barn, 4 socialsekreterare
Skarpnäck	3 barn, 3 socialsekreterare
Älvsjö	1 barn, 2 socialsekreterare
Hägersten–Liljeholmen	2 barn, 4 socialsekreterare
Skärholmen	5 barn, 5 socialsekreterare

Aktuella skolor vid projektets start;

Lilla Adolf Fredrik
Rödabergsskolan
Tätorpsskolan
Nytorpsskolan
Hässelbygårdsskolan
Maltesholmsskolan
Sjöängsskolan
Stiftelsen Islamska skolan
Vällingbyskolan
Kämpetorpsskolan
Grimstaskolan
Kungsholmens skola
Katarina Norra
Björngårdsskolan
Skarpabyskolan
Skarpnäck skola
Årstaskolan
Herrängsskolan
Gullingskolan
Igelbäcksskolan
Louiselundsskolan
Västertorpsskolan

Barn kan komma att byta skola vid återflytt till vårdnadshavare, byte av familjehem, byte av årskurs eller andra omständigheter som påverkar barnets boende och skolsituation.

Antal barn i olika årskurser:

Årskurs 1 - 5 barn

Årskurs 2 - 5 barn

Årskurs 3 - 7 barn

Årskurs 4 - 4 barn

Årskurs 5 - 7 barn

Årskurs 6 - 1 barn

Vad kännetecknar Skolfam i Stockholm?

- Barnens delaktighet är ett prioriterat område
- Skolledare och skolpersonal har ett stort engagemang för barnen
- Skolfam Stockholm satsar på lässtöd till samtliga barn för att stimulera ordförråd och språkutveckling
- Det är en hög andel anhörigplaceringar (70 %)
- Det är många barn och familjehem med ett annat modersmål än svenska
- Det är många barn som får arbetsminnesträning
- Det är flera barn som får kompletterande insatser i sina familjehem efter skoltid
- Det är flera familjehem som får stöd i att bli skolföräldrar

Aktiviteter 2013

Bildande av projektorganisation

Skolfam projektorganisation bildades i januari 2013 och består av projektgrupp, arbetsgrupp och styrgrupp. I projektgruppen ingår specialpedagog, psykolog och projektledare, i arbetsgruppen ingår enhetschefer, gruppchefer, metodutvecklare, strateg, projektgrupp och i styrgruppen ingår grundskolechef, avdelningschefer, enhetschef, forskare och projektledare.

Styrgruppen har möten en till två gånger per termin och arbetsgruppen har möten två till tre gånger per termin.

Nationell styrgrupp

Skolfam Stockholm representeras av en grundskolechef från utbildningsförvaltningen och en strateg från socialförvaltningen i den nationella styrgruppen. Den nationella styrgruppen har möten en gång per termin.

Projektet drivs av socialförvaltningens strategiska enhet i samverkan med utbildningsförvaltningen.

Inledande förankring och information

Skolfam projektet startade i januari 2013 med utbildningsdagar riktade till samtliga rektorer, biträdande rektorer, berörda chefer inom socialtjänsten, handläggare inom familjehemsvården och elevvårdspersonal. Temat var; ”Vad är Skolfam, vad säger forskning och utvärdering och vad kan vi göra?” Det gavs även goda exempel på hur barns lärandeutveckling och övriga utveckling påverkats av skolsatsning i familjehemsvård. Professor Bo Vinnerljung föreläste. Sammanlagt har cirka 500 personer från skola och socialtjänst deltagit i utbildningsdagar.

Inventering av barn till Skolfam Stockholm

Samtliga stadsdelsförvaltningars familjehemsvård erbjuds deltagande i projektet, fick information om Skolfam, metod och resultat samt kriterier för barns deltagande i projektet. När inventeringen gjordes våren 2013 hade 9 stadsdelsförvaltningar placerade barn enligt kriterierna för projektet.

Samtycke till att medverka i Skolfam projektet

Samtycken har inhämtats av vårdnadshavare och socialtjänst för samtliga barn som är med i projektet. Samtycket är en förutsättning för deltagande i Skolfam projektet.

Skolfam broschyr på svenska, arabiska och somaliska

Skolfam broschyrer riktade till vårdnadshavare, familjehemsföräldrar och skolpersonal producerades under våren 2013 och har använts vid besök i familjehem, vid skolmöten och informationsträffar. Broschyerna finns på svenska, arabiska och somaliska.

Den operativa verksamheten startar

Den operativa verksamheten startade i juni 2013. Specialpedagog och psykolog inledde arbetet med att inhämta information om barnen från skola, socialtjänst och nätverk (familjehem, vårdnadshavare, anhöriga). Skolfam team knöts till varje barn och samverkan med skola och familjehem inleddes.

De första kartläggningarna genomfördes i september 2013. Standardiserade psykologiska och pedagogiska test och frågeformulär används vid kartläggningarna. I kartläggningarna ingår även klassrumsobservationer.

Aktiviteter 2014

Kartläggning 1

Kartläggning 1 slutfördes i november 2014. Samtliga barn är kartlagda med standardiserade psykologiska och pedagogiska test enligt tidsplan. Kartläggning 2 kommer att starta hösten 2015 och avslutas hösten 2016. Därefter kommer resultaten i kartläggning 1 och kartläggning 2 att jämföras och analyseras. Mellan kartläggningarna följs barnen upp var åttonde vecka under två års tid.

Resultat av kartläggning 1

Kartläggning 1 visar att barnen generellt sett underpresterar i skolan i förhållande till sin begåvning. Detta gäller även några barn som är högpresterande. På gruppnivå ligger barnen begåvningsmässigt inom genomsnittligt område medan resultat för arbetsminne ligger klart under genomsnittet. Resultat av de pedagogiska testerna visar att barnen på gruppnivå presterar klart under genomsnittet i matematik och i genomsnittets nedre del på läsförståelse. Barnens behov och styrkor har analyserats efter kartläggningarna och individuellt anpassade insatser har utformats efter barnets behov.

Resultaten av kartläggningarna har bland annat lett till att kunskapsluckor upptäckts. Kunskapsluckor som annars inte blivit synliga beroende på att en del barn utvecklat strategier för att dölja dessa svårigheter. Pedagoger, familjehemsföräldrar och barn har blivit medvetna om kunskapsluckorna och fått förslag på åtgärder, ofta utan att extra resurser tillförts.

Några övriga insatser

- **Arbetsminnesträningsprogram (Cogmed)** har genomförts med 20 barn under skoltid. (Fem veckor 50 minuter dagligen med hjälp av en coach).
- **Lässtöd** för att stimulera barnens ordförråd och språkutveckling ges regelbundet till samtliga barn. Alla 25 barn får individuellt anpassade bokpaket två gånger per termin, några barn har fått talböcker eller låne- iPad med läs- och matteappar.
- **Kontaktperson med inriktning studiestöd** har föreslagits till 10 barn som inte har svenska som modersmål i familjehemmet och till barn placerade i familjehem som behöver stärkas i sin roll som skolförälder. Kontaktpersonerna har rekryterats av stadsdelsförvaltningarna och fått sedvanligt stöd.

Specialpedagog i Skolfam har tillsammans med barnets lärare och kontaktperson planerat studiestödets utformning. Specialpedagogen vägleder kontaktpersonen i studiestödsarbetet.

Uppföljning

Mellan kartläggning 1 och kartläggning 2 följs insatserna upp var åttonde vecka under två års tid. Skolledare, skolpersonal, Skolfamteam, familjehem och vårdnadshavare (när så är möjligt) deltar i dessa möten. Uppföljningarna startar direkt efter kartläggning 1 och pågår till kartläggning 2. Skolfamplaner revideras kontinuerligt och insatserna förändras utifrån barnets lärandeutveckling.

Förmöte för barn – innan uppföljningsmöten

Barnens delaktighet är ett prioriterat område i Skolfams arbete. Inför varje uppföljningsmöte deltar barnen i ett *förmöte* där de ger synpunkter på insatserna och ger förslag på eventuella förändringar. De barn som önskar har även möjlighet att medverka på uppföljningsmötena.

Kartläggning 2 – utvärderande kartläggning

Kartläggning 2 startar under hösten 2015. Då kommer samma standardiserade psykologiska och pedagogiska tester att göras igen och effekterna av insatserna som pågått under två års tid att analyseras. Kartläggning 2 kommer att avslutas under hösten 2016. Förslag till fortsatta insatser för att stimulera barnens lärande kommer att ges.

Bortfall

Vid projektets start i september 2013 medverkade 29 barn. Av dessa 29 barn har det skett bortfall på fyra barn under 2014. Orsakerna har bland annat varit återflytt till vårdnadshavare, omplacering till en annan kommun, allvarlig psykisk ohälsa, familjehems flytt till en annan kommun och byte till en annan skolform.

Erfarenheter hittills

När samverkan fungerar

Skolfam kan konstatera att när alla vuxna runt barnet strävar åt samma håll går det bra för barnet. ”Det är som trolleri”. Barnet får självförtroende när det lyckas och får uppmärksamhet i skolan. Förväntningarna (hos både barn och vuxna) har också betydelse för hur det går för barnet i skolan. Förväntningarna är ofta lågt

ställda på placerade barn och barnen kan överskattas i sina färdigheter.

Samverkan med skolorna fungerar mycket bra

Skolledare och skolpersonal har ett stort engagemang för barnen i projektet och avsätter både tid och resurser till olika åtgärder inom skolan. Kartläggningarna som gjorts har synliggjort var insatserna behövs sättas in, vilket varit värdefullt för skolan.

Rektors viktiga roll

Rektor eller biträdande rektor har en central roll i Skolfam arbetet och de har medverkat på samtliga skolor. Skolledares medverkan är nödvändig när utbildningsplan fastställs och insatser ska beslutas.

Familjehemmen

Familjehemsföräldrar medverkar på uppföljningsmöten i skolan och när barnen gör kartläggningen. Barnen har blivit ”testade” i en barnanpassad lokal och familjehemsföräldrar har följt med barnen och varit behjälpliga under ”testdagen”. Detta har fungerat mycket bra och det har stimulerat till ett gott samarbetsklimat. Familjehemsföräldrar har tagit till sig stöd och information och tips om läxrutiner, läsning och språkstimulerande aktiviteter.

Socialtjänsten

Socialtjänsten har tillsatt kontaktperson med studiestödsinriktning till de barn som inte har svenska som modersmål i familjehemmet eller som är placerade i familjehem som behöver stöd i sin roll som skolförälder. Insatsen har mottagits väl av barn, familjehem och lärare och visar så här långt att barnen kan kompenseras i sin lärandeutveckling genom stöd även efter skoltid. Insatsen kräver ett samarbete med barnets lärare och att Skolfams specialpedagog vägleder kontaktpersonen i studiestödsarbetet.

Barnens delaktighet

Barnen har gett värdefulla synpunkter på testerna, testsituationen och hur åtgärder fungerar för barnet vilket gett Skolfam projektet viktig information och kunskap inför projektets fortsättning.

Teamarbete med många inblandade

Teamarbetet innebär samarbete med många inblandade parter kring varje barn. Skolfam Stockholm har i jämförelse med tidigare genomförda SkolFam projekt flest antal barn, handläggare, familjehem och skolor som ingår i projektet. Detta ställer extra höga krav på samverkan, logistik och planering.

Övriga aktiviteter 2013 och 2014

Uppstartskonferens för socialtjänsten

Familjehemsinspektörer, barnsekreterare och arbetsledare inom SkolFam projektet har deltagit i en uppstartskonferens med inriktning ”Min roll i teamet runt barnet”.

Fortbildningsdag för skolpersonal

Förväntningarnas betydelse, hjärnforskning om barns lärande
Pedagoger och skolpersonal inom SkolFam fick en utbildningsdag om ”Placerade barns lärande, förväntningarnas betydelse, senaste hjärnforskning om barns lärande”. Professorerna Bo Vinnerljung och Eva Tideman föreläste.

Fortbildningsdagar för socialtjänst

Paired Reading

Senaste forskningresultat om lässtöd till placerade barn i Sverige ”Paired Reading” presenterades av professor Marie Sallnäs. Föreläsningen riktade sig till barnsekreterare och familjehemsinspektörer i Skolfam.

Vi lär oss metoden Paired Reading

Metoden visar att familjehemsföräldrar med enkla medel kan påverka barnens läsförmåga på ett lustfyllt sätt. Metoddagen riktade sig till familjehemsinspektörer inom Skolfam.

Nätverksträffar för Skolfamteamen

Skolfam projektet arrangerar regelbundet nätverksträffar där teamen träffas och utbyter erfarenheter, diskuterar tendenser och resultat. Teman som tagits upp är ”Skillnad mellan lärande och behandling”, ”Socialsekreterarrollen och barns delaktighet”.

Regionala Skolfamträffar

Skolfam Stockholm deltar i regionala Skolfamträffar och anordnar sådana regelbundet. Stockholm ingår i den östra Skolfam regionen med sex andra kommuner.

Erfarenhetsutbyte med projekt SkolFam Malmö

Projekt SkolFam Malmö och Stockholm träffas regelbundet för erfarenhetsutbyte. Båda projekten har liknande urvalskriterier samt ett stort antal anhörigplaceringar med annat modersmål än svenska.

Föreläsningar och medverkan i olika nätverk

Skolfam har medverkat och presenterat verksamheten för olika nätverk.

- Utbildningsförvaltningens nätverk för skolkuratorer och skolledare
- Socialtjänstens nätverk för gruppchefer, enhetschefer och avdelningschefer.
- Skolfam har även medverkat på stadens ”Goda exempelmässa” och föreläst för intresserade.

Stockholm anordnar den nationella konferens 2015

Skolfam Stockholm kommer att anordna den nationella Skolfam-konferensen i Stockholm den 3 och 4 september 2015. Enligt beräkningar kan 250 medarbetare i Skolfam från 22 kommuner i Sverige komma att delta. Arrangemanget organiseras av Stockholm i samarbete med nationell samordnare inom Stiftelsen Allmänna Barnhuset.